

Simonas Jazavita

Istorikas, 25m.

Simono Jazavitos dienoraštis iš ekspedicijos „Misija Sibiras 16“

2016 07 17 – sekmadienis

Mūsų misija prasidėjo vos susitikus su žygio bičiuliais Vilniuje. Paskutiniai apmokymai, pasitarimai ir simboliškai pajudėjome pro Aušros vartus link Vilniaus geležinkelio stoties. Čia mus pasitiko energingos grupės „Kūjeliai“ dainos ir gausus palaikančių žmonių būrys – nuo pačių artimiausių žmonių iki gausybės politikų ir net neabejingų prašalaičių. Gausi išlydėjimo komanda kėlė jausmą, kad ši Misija yra reikalinga ir esame labai laukiami. Tačiau iki tol turime atlikti svarbius darbus. Todėl akimirkomis kai traukinys pajudėjo atrodė, kad gyslomis teka ne kraujas, o ryžtas. Vos spėjome įsikurti ir pasiekėme pasienio patikros punktą. Smalsumo buvo daug, nes bent man tai buvo pirma kelionė Baltarusijoje. Nors muitinės formalumai ilgai užtruko, jau spėjome susipažinti ir su kelionės pakeleiviais. Norėjau įamžinti komandą, bet pasieniečiai sudraudė – pirma pamoka, kad reikia neužsimiršti ir kelionės metu elgtis su prideramu atsargumu. Savo tarpe jau buvome pažįstami iš ankstesnių susitikimų, tad visų nuotaika buvo pakili – stengėmės vienas kitam padėti, pavyzdžiui, merginoms užkelti kuprines virš lovų, dalinomės pasiimtais užkandžiais ir visai neįjautėme liūdesio – priešingai, neblėstantį smalsumą prieš nuotykį, kuris laukia priešakyje. O visi sunkumai atrodė lengvai įveikiami to pakilaus jausmo. Tad nenuostabu, kad gulti nėjome ilgai ir po trumpo stabtelėjimo Minsko geležinkelio stotyje toliau dardėjome Baltarusijos laukais. Prieš miegą dar pasižvalgiau į sodybėles, kurios kažkuo priminė Lietuvos laukus. Kaip istorikui, neišvengiamai šmėkštelėjo mintys apie kadaise čia buvusią Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teritoriją. Tačiau praktiškai visas traukinys jau snaudė, tad toliau mąstydamas apie skirtingą gretimų valstybių istorinį kelią pradėjo merktis akys. Susimąsčiau apie tuos, kurie laukia grįžtančio ir ramiai užmigau.

2016 07 18 – pirmadienis

Pirmą kartą miegojau traukinyje ir dar antrame aukšte. Kadangi esu beveik dvimetris tai ne visai gudriai padariau vietoj kojų iškišdamas galvą į lauką – tad teko miegoti ganėtinai susirietus. Tad nebuvau labai gerai išsimiegojęs, bet vos pakirdus pažadino smalsumas atsidūrus Rusijoje. Pasitiko vienas kitas miestelis ir pakelės miškai. Tačiau pats peizažas nesiskyrė daug nuo to, ką mačiau Lietuvoje, gal tikėjau daugiau egzotikos. Netrukus pusryčių metu neiškenčiau ir pradėjau šnekėti apie savo disertacijos temą. Tačiau šiaip nutariau stengtis per daug neliesti politinių klausimų kelionės metu, ar bent jau stengtis tą daryti retai, tada kai tikrai yra reikalas.

Maskva užgožė savo dydžiu – važiuoji važiuoji ir niekaip nesibaigia. Kai pagalvoji, kad gyventojų čia net keturis kartus daugiau nei visoje Lietuvoje apima keistas jausmas. Vietinės bendrakeleivės vis klausiu ar čia Maskva, o ji sako, kad dar ne, nors atrodo jau didelis miestas. Na, bet galų gale atvažiuome ir atsidūrėme garsiojoje Baltarusijos stotyje. Čia mus pasitiko pats ambasadorius su pagalbininkais. Buvo labai malonu. Pirmas vaizdas kritęs į akis stotyje buvo paminklas skirtas abiem pasauliniams karams, kuris vaizduoja mergina išleidžia į karą vaikina. Ant kario durtuvo prisegta Georgijaus juostelė. Žinoma, mums, lietuviams toks monumentas kelia dviprasmiškus jausmus, tačiau galima suprasti, kad vietiniams tokie vaizdai turi daug reikšmės ir vienaip ar kitaip formuoja jų mąstymą.

Ambasadose samdytu autobusiuku važiuodami pamatėme daugybę panašių istorinės memorializacijos pavyzdžių, tad galėjau ne kartą įsitikinti savo pirmo įspūdžio tikrumu. Į akis krito didžiuliai gyvenamieji pastatai, 12-os aukštų pastatas čia labai menkas, dominuoja 20-30 aukštų namai, su 3-5 laiptinėmis. Pačiame mieste daug sovietinio stiliaus architektūros, o pats ryškiausias jos pavyzdys yra garsieji Stalino dangoraižiai, kuriuos užsienio stebėtojai dažnai vadina „septyniomis sesėmis“. Iš visų lankytų miestų Maskva buvo pats didžiausias, tad žinoma, ši architektūra paliko įspūdį. Kita vertus, matant tokius vaizdus kaip viešbutis „Bolševik“ žinoma aplanko ne itin malonios asociacijos.

Visai kas kita – įspūdis kilęs apsilankius LR ambasadoje. Čia buvome labai šiltai pasitikti, su mumis mielai pabendravo pats ambasadorius Remigijus Motuzas, aprodęs ne tik ambasadą, bet panašu ir

Rusijoje po šiai dienai gerbiamo Jurgio Baltrušaičio, čia ėjusio pasiuntinio pareigas 1920 – 1939 m. namus. Priešais pat ambasadą stūkso ir vietinis paradoksas – Teisingumo ministerijos pastatas, su Temide, taip ir pamiršusia užsidėti raištį... Tačiau ir mūsų ambasada turi šarmo – tai 10-ies aukštų pastatas, kur dirba virš 50 žmonių. Nenuostabu, kad nors ši ambasada yra viena didžiausių Maskvoje, darbo čia netrūksta. Tai galėjome patirti pietų metu, kada pavyko tikrai maloniai padiskutuoti su mūsų „angelu sargu“ Maskvoje – antruoju sekretoriumi Marijum Petrušoniu, kurio kvalifikuota ir bičiuliška pagalba leido mums šiame „ašaromis netikinčiame mieste“ jaustis saugiams ir koncentruotis į naujus įspūdžius.

Vienas iš svarbiausių akcentų Maskvoje, kuriuos aplankėme tą karštą pirmadienį buvo Butovo poligonas. „Didžiojo Teroro“ metu, 1937-aisiais čia metodiškai buvo sušaudyta virš 20 000 žmonių. Tarp jų buvo ne tik valstiečiai, šventikai ar inteligentijos atstovai, bet ir daug Pirmojo pasaulinio karo didvyrių. Buvo čia ir šią sistemą kūrusių žmonių – komunistų žuvusių valymų metu. Visi šie žmonės žuvo, nes Stalinas ir jo parankiniai taip siekė įbauginti visuomenę ir padaryti iš jos lengvai valdomą avių bandą. Manau, kiekvienas sąžiningas rusas supras, kad šios represijos smogė ne tik gretimoms tautoms, bet ir pačių rusų tautai. Būtent todėl čia pasiryžome pradėti darbus ir aptvarkėme gėlyną šalia pagrindinio paminklinio akmens. Malonu, kad šiuos darbus įvertino ne tik keletas čia apsilankusių moterėlių, bet ir vietos šventikas, geru žodžiu paminėjęs mūsų darbą, palinkėję sėkmės mūsų Misijai ir palinkėjęs abiem tautoms geriau suprasti viena kitos kančią, kad siaubingi istoriniai įvykiai niekada nesikartotų. Kad tik Dievui į ausį pagalvojau ir apleidome šią liūdną kančių vietą, su viltimi, kad čia vykę įvykiai teliks tik istorija.

Jau grįžę norėjome kiek atsipūsti po slogių įspūdžių iš Butovo tad patraukėme pasivaikščioti legendiniu Arbatu. Prieš tai nustebino valiutos keitimo procedūra – vietinė pardavėja į mus pažiūrėjo kaip į kokius nusikaltėlius, sutrukdžiusius jos rimtį. Na, bet laimei truputis šypsenos ir gabalėlis kantrybės leido šią procedūrą sėkmingai pabaigti. Gaila, kad mūsų pasivaikščiojimą nutraukė stiprus lietus. Tačiau su Andriumi taip užsikalbėjom apie patriotizmą ir istoriją, kad net pamiršau iš kuprinėlės

išsitraukti lietpaltį. Štai, ką daro emocijos. Vakare visi susėdom vakarienės ir kaip reikiant išsišnekėjom. Grįžę paskutiniai politikieriai – aš, Andrius, Vaidotas ir dar Karolis bandėm iš skalbimo mašinos išvaduot Andriaus MS16 „marškinėlius“. Deja, nesėkmingai. Užsikrapštėm, bet į talką kitą rytą atėjus dar ir Lukui Paltanavičiui laimei „operacija skalbyklė“ baigėsi sėkmingai. Vakara papildomai pradžiugino ambasadoriaus man dedikuota jo parašyta knyga apie Lietuvos ir Švedijos diplomatinis santykius.

2016 07 19 – antradienis

Prieš išvykdami iš Maskvos aplankėme kitą naują ir labai įdomią vietą – Gulago muziejų. Mane kaip muziejininką nustebino ne tik šio muziejaus puikus technologinis pasirengimas, bet ir puikūs darbuotojai, sugebantys koncentruotai, bet labai įdomiai pristatyti tokį sunkų istorinį laikotarpį. Neveltui, prie to prisideda tai, kad čia dirba daug jaunų, idėjų nestingančių žmonių. Papildomą susižavėjimą kėlė tai, kad jie kalbėjo drąsiai ir buvo pasiryžę bendradarbiauti. Apsikeitėme kontaktais ir pažadėjome ryšį palaikyti. O pati įdomiausia muziejaus vieta – didžiulė sfera, kurioje gausybė videomedžiagos iš Stalino laidotuvių 1953-iaisiais. Šalia baimės, sumišimo, tikro ir tariamo liūdesio girdėti balsai žmonių, kuriuos „tautų tėvas“ buvo represavęs, jų istorijos, kurios prieštarauja tai minios ekstazei. Ekskursijos vadovo teigimu, visas šis choras, šis ambivalentiškas balsų mišinys ir jų nešami skirtingi pasakojimai puikiai atspindi ir dabartinę Rusiją.

Po apsilankymo šiame muziejuje atėjo laikas keliauti toliau. Laukė ilga kelionė per 30 laipsnių karštį ir Maskvos piką į Šemetejevo oro uostą, kuris pats didžiausias Maskvoje. Nors didžioji dalis keliautojų jau buvo išvirtę su Luku Jankūnu ir Ugne daug diskutavome apie meškas ir kitą laukinę gamtą. Ką žinai, ko teks sutikti Sibire. Pačiame oro uoste pastebėjau labai daug skrydžių į Azijos šalis, ar pačios Rusijos rytinius miestus. Vienu jų pasinaudojome ir vakare įsėdome į reisą skrendantį į Krasnojarską. Keturių su puse valandų kelionė neprailgo, nes buvo pakankamai laiko ne tik parašyti šį dienoraštį, bet ir pasimokyti rusų kalbos, bandant perkasti tenykštę spaudą. Be jos, aptarnavimas

pasirodė tikrai aukšto lygio. Pakeliui kirtome 4 laiko juostas, tad nors formaliai nusileidome 1 valandą nakties, realiai buvo jau 5 ryto. Gal kai kas iš bendražygių ir nusnūdo, bet man emocijos ir apmąstymai to padaryti nelabai leido. Tad buvau gan keistoje būsenoj – savitai apdujęs.

2016 07 20 – trečiadienis

Nors diena kaip ir ta pati, bet jau 5-ios ryto ir buvo pranešta, kad leidžiamės Krasnojarsko oro uoste. Per langą atsivėręs vaizdas sukrėtė ir leido suprasti, kad pirmą kartą gyvenime esu už senutės Europos ribų. Žinoma, pati Maskva jau atrodo kaip savita civilizacija, tačiau kai pamatai Sibiro gamtos didybę – užgniaužia kvapą, apsuka galvą ir net akyse pasirodo ašaros. Paaiškinti kodėl taip yra negali. Kalbėjau su dešimtimis žmonių ir skaičiau šimtus knygų apie Sibirą, tačiau tai reikia patirti pačiam – to neįmanoma aprašyti. Kai pamačiau tuos milijonus tolygių medelių., nebežinojau ką toliau galvoti. Iš 30 laipsnių karščio atsidūrėm 8 laipsnių klimato, tačiau bent man su marškinėliais trumpom rankovėm buvo visai nešalta. Gal vis dar buvau apstulbęs. Netrukus įsėdė į gerokai mažesnę lėktuvėlį pajudėjome į Igarką. Skristi tokiu mažu buvo pakankamai ekstremalu, o ypač užgniaužė kvapą nusileidimas, kada lėktuvas buvo staigiai tupdomas – ausis atrodė kiaurai pervėrė. Dėl to, buvo sunku pasigrožėti taip pat atsivėrusiais unikaliais miškatundrės kraštovaizdžio vaizdais. Pasimetimas erdvėje ir laike sukėlė daug keisčiausių jausmų – galvojau apie laiko tėkmę, kokie buvo šie miškai prieš tūkstančius metų ir kiek čia yra vietų, jau šimtmečius nemintų žmogaus kojos. Ir kokias paslaptis jie slepia. O kartu, kiek čia sudėta tautiečių kančių – kurių aidas kažkur aidi. Aidi tarp begalinio Sibiro miškų masyvo ir mažo lėktuvėlio kuris netrukus leisis Igarkos oro uoste.

Igarkos tremtinys Zenonas Skrickus rašė, kad Igarkoje kaštonai nežydi. Ir išties, čia daug kas kitaip nei Lietuvoje. Pirmas žvilgsnis išduoda tarsi atvykus į kokią nors labai egzotinę vietą, arba ten kur praūžė karo audros. Dar buvo minčių, kad esame Vesterne ar išvis, kaip teigė Karolis – postapokaliptiniame krašte, kur gyventojai iš paskutiniųjų bando atkurti civilizaciją. Užpoliarė pasitiko mus 28 laipsnių karščiu, tad atrodė, kad atsidūrėm kur prie pusiaujo. Kadangi po kelionės buvome gerokai nuvargę, pirma nakvynė laukė viešbutyje. Matėsi, kad kai kurie ekspedicijos

bendražygiai buvo šio viešbutuko šokiruoti, bet man jis kažkaip pasirodė labai mielas. Kad visai neimtų snūdas, su abiem Lukais, Karolina, Arnu ir Martynu patraukėme pasimaudyti Jenisiejaus protakoje. Pats Sibiro upių tėvelis labai įspūdingas ir net ši protaka su kitoje pusėje stuksančiom „baržom – vaiduokliais“, atrodė daugiau nei plati. Ir nors „paplūdimys“ buvo kupinas stiklų ir stiklelių, kurių padaužyti vietiniai čia nešykšti, maudynės pasirodė tikrai malonios – vanduo šiltas ir gaivus, kompanija puiki, tad ko daugiau gali ir norėti. Po to atėjo laikas atsimiegoti, tad nerišliai miegota iki pat kitos dienos ryto.

2016 07 21 – ketvirtadienis

Šis rytas prasidėjo maudynėmis po šaltu dušu – Igarkoje vasarą nėra karšto vandens, mat remontuojami poliarinės žiemos metu pagedę vamzdžiai. Su geru ūpu ir pailsėję, pasiruošėm žygiuoti link pagrindinio tikslo – kapinių. Prisikrovę po 25-30 kg visi iškeliavome ir nors ėjome nedidelį atstumą – smarkiai nikstelėjau koją. Iš pradžių nekreipiau į tai didelio dėmesio, nes pasidairyti buvo į ką – ėjome per apleistas gatves, matėme jau kelis dešimtmečius niekieno neprižiūrimus namus, galų gale turtingą savo eksponatais muziejų po atviru dangumi – vietinį sąvartyną. Tačiau didžiausias šokas laukė, atėjus į kapines. Šiaip ne taip jas radome, bet buvo sunku suprasti, kur jos prasideda ir kur baigiasi. Berželiai užaugę tiesiai ant kapų, tvorelės guli pelkėje. Užsikonservavę dar 1989 – 1990 m. čia atvykusių ir savo artimuosius išsivežusiųjų palikti karstai, kurie guli taip, lyg išardyti buvo dar vakar. Tai darė įspūdį. Žinoma, visi reagavome skirtingai, bet kiekvienas turėjome apie ką pamąstyti. Mane labiausiai prislėgė užrašas „Nežinomi palaikai“, parodęs, kiek nedaug tuomet tereiškė žmogaus gyvybė. Juk galimai sušalęs ar iš bado miręs žmogus buvo taip nusilpęs, kad jo niekas nepažino. Bet vis tiek, tokie patys varguoliai savo laisvą laiką ir likusius jėgų likučius skyrė darydami šiam žmogui kapą, nes suprato, kad tai daryti privalai, jei nori išlikti žmogumi.

Nieko nelaukdami čiupome tvarkyti kapų, rovėme medžius, pjovėme, didelis ir mažas triūsė iš peties. Tačiau pažeista koja jau nenorėjo klausyti, kartą kryptelėjo bandant išlupti sunkų rastą, kitą kart –

nešant jį už kapinių teritorijos. Netrukus bendražygiai pastebėjo mano keistą eiseną ir teko pasirodyti Airidai. O diagnozė buvo ne itin daug žadanti – visa čiurna buvo ištinusi, kulkšnis trigubai lenkė sveikosios kojos. Apmaudu, kad taip nutiko vos rimčiau kibus į darbus, bet matyt, Viešpaties keliai nežinomi – sako sena bočių išmintis. Teko ir man dėtis elastinį bintą ir šlubčioti stovyklon, kur jaučiausi gana keistai – nei skustas nei luptas. Pilna jėga, ten kur jaučiausi stipriausias darbuotis nebegalėjau net prie geriausių norų, bet prasimanyti darbo pagal galimybes irgi norėjos. Tad pradėjau dirbti prie malkų ruošimo stovyklai.

2016 07 22 – penktadienis

Pirmąją naktį stovykloje apribojo kojos trauma. Poliarinė diena, man net patiko ir miegoti netrukde, visgi nuovargis po dienos darbų buvo nemenkas. Blogiau, kad naktį vis užtirpdavo ir tekdavo kažkaip persiversti. Tačiau pamažu viskas ėjo geryn ir stojo daugiau į savas vietas. Vakare po dienos darbų padarėme aptarimus prie laužo, visi išsakėme lūkesčius, kas eina taip kaip reikia, o kas galbūt galėtų būti geriau, pasidalinome budėjimais. Pasiūliau budėti po pusę nakties, bet tada budėjimai gautųsi rečiau. Taip ir budėjome, nes nuolat degėme laužą, jį nuolat reikėjo kurti, saugoti. Virtuvės komanda kurios sudėtis įvairavo, bet pirmais smuikais visada griežė Krista, Ugnė ir Arnas nuolat lepino mus puikiais maisto produktais. Visi darbai ėjo lengvai, nes komandinė dvasia buvo tikrai aukštumoje, vieni kitiems sakėme tik komplimentus, nors juoko forma, kartais pasižnaibydavome. Pradėjome įeiti į ritmą ir darbų nestigo – praktiškai vieną darbą keitė kitas, kurį pajvairindavome smagiais juokeliais, kurie suteikdavo papildomų jėgų.

2016 07 23 – šeštadienis

Miegojau gal tik 3 valandas ir 4 ryto startavau sargyboje su Ugne. Laužas šį kartą labai pravertė, nes naktis netikėtai buvo labai šalta. Miegam po tris – aš miegu su Andrium ir Martynu. Išsitenkam gerai, bet va, vakarais vis neprisiruošiam guolio pasitvarkyti. Tai ateini pavargęs ir jau krenti taip kaip stovi.

Po to naktį tenka pasivartyti – mat šią ne tik atšalo, bet ir viskas nutirpo, ypač skaudanti koja. O dar košmarų sapnavau tokių, kad po tokių norisi atsibusti šiltoje lovoje ir pageidautina niekur nekelti kojos iš namų. Bet čia yra kaip yra – vietos palieгимui nėra, reikia susikaupti ir vienaip ar kitaip judėti link tikslo dėl kurio čia ir atvykome. Orų staigi permaina eilinį kartą įrodė ir posakį, kad „Arnoldas visada teisingas“, mat vadovas ne veltui rekomendavo tuos šiltus arktinius miegmaišius, jei pirmomis dienomis, jie atrodė nesusipratimas ir tekdavo juos beveik visai nusimesti, tai dabar dar ir kaip praverčia. Tačiau dienomis nusistovėjo 20-25 laipsnių temperatūra, kuri kaip tik optimali fiziniams darbams. Nors koja dar buvo toli gražu nesugijusi, bet šeštadienį ir darbai ėjosi geriau. Kaip visada, čia gelbėja motyvacija, kai stipriai suvoki, ko čia atvažiavai ir stengiesi atiduoti visas jėgas. Tada galima įveikti ir beprasidedančią fizinę apatiją, kai jauti kad viskam trūksta jėgų. Bet kažkaip, po truputį, po truputį ir prasimuši.

2016 07 24 – sekmadienis

Antrasis Misijos sekmadienis prasidėjo pakankamai žvaliai ir darbai ėjo kaip iš pypkės. Tačiau netrukus bėda nutiko ir Arnui, kuris įsikirto į koja, traukdamas iš vandens nuvirtusį kryžių. Todėl važiuojame į vietinę ligoninę ir tai buvo tikrai egzotiška patirtis. Pirmiausiai labai patiko pati mašinytė, kuri nukėlė kone į Antro pasaulinio karo laikus. Tačiau patys darbuotojai pasitiko labai šiltai, su pasitikėjimu. Bandžiau įtempęs ausis klausyti kaip seselės aptarinėjo kiek tremtinių palikuonių turi savo aplinkoje. Juokingiausia, kai viena jų net paskambino kolegei, kad išsiaiškintų, kad šios seneliai buvo suomia. Netrukus mašinėlė atsivežė puošniai apsirengusį gydytoją, kuris pasirodo yra kirgizas, tikėtina irgi tremtinių palikuonis. Kaip teigė Arnoldas jo rusų kalba buvo gan silpna, tad gal ši teorija nebuvo teisinga. Tačiau pats gydytojas prižiūrėjo labai šiltai ir nuramino, kad nepražūsiu J. Kadangi vakarop visi buvom labai pavargę, gavom išsišnekėti prie laužo. Kalbos ir lietuviškos dainos užsitęsė beveik iki 3-ios nakties ir galutinai „sumentavom“ komandą. Visi išsilakstėm tik pamatę, kad Arnoldas pasirodo visai nemiegojo, o sėmėsi minčių vaikštinėdamas po kapines. Susigėdau supratęs,

kad ryt reikia bent kiek nusnaust, kad rimtai kibit į darbus ir nutipenau į palapinę. Greitai ir kiti „laužinėtojai“ tyliai išsiskirstė po savąsias ir miškelyje prie kapinių vėl įsiviešpatavo rimtis.

2016 07 25 – pirmadienis

Vos atsikėlę su Arnu, Airida, Arnoldu ir Karoliu iškeliavom į miestą. Užsukom dar į polikliniką, kur baigėm apžiūras ir konsultacijas, o Arnoldas bandė išspręsti keblų medienos klausimą. Mediena, turėjo ateiti jau penktadienį, bet vis nepasirodė. Aišku, tai sukėlė visiems nemažai nerimo, bet pagaliau, pirmadienį po pietų mediena atvažiavo. Kadangi laiko liko ne tiek ir daug, labai rimtai kibome į darbus. Kas plovė, kas skaptavo kaltu, kas braižė. Pagrindiniu architektu tapo Lukas Jankūnas, kuris tiesiog pasigerėtinai susidorojo su užgriuvusia atsakomybe ir kantriai bei sėkmingai skirstė darbus. Man daug padėjo Lukas Paltanavičius, kuris kantriai pamokė, kaip tiesiau ir greičiau pribaugti užsispyrusį maumedį. Nebūdamas išradingas medienos darbuose, daugiausiai stengiausi remtis fizine jėga, tad dirbdavau kol tikra to žodžiai prasme užkaisdavo rankos. Bet ilgainiui kiek pramokau pagrindinių pjovimo niuansų, kurie padėdavo pagreitinti darbus. Darbai užsitęsė gal iki trečios nakties, o kai kas nusnūdę anksčiau, kėlės ir dirbo toliau, tad praktiškai visą tą naktį, kažkas plovė, kažkas piešė, kažkas kalė, kažkas dailino. Kai jau nusliūkinau miegot, pats neatsimenu kada, miegojau kaip užmuštas.

2016 07 26 – antradienis

Išmušė mūsų didžioji diena, kada stengėmės užbaigti visus darbus, kad ir kiek tai pareikalautų jėgų. Stipriai kibome į darbus, nešėme sunkius rąstus. Visa komanda dirbo kaip bitutės, kiek galėdami vienas kitam padėjo. Didžiausia atsakomybė krito Lukui Jankūnui, kuris nors ir „išėjęs iš veido“, kantriai ir atsakingai susidorojo su patikėta užduotimi – išmatavo kiekvieną medį, išbraižė visas pjovimo linijas, pastebėjo, kur kas pjauna kreivai ir galima palyginti. Pagaliau pagaminus kryžius, reikėjo dar juos nunešti. Sunkiausias buvo pirmųjų trijų kryžių nešimas, nes jie buvo toliausiai. Visa

pralenkė pats pirmas kryžius, kurį nešėm penkiese, bet jau taip blogai paėmėm, kad tai vienam tai kitam nušoka – atrodo svoris nėra toks milžiniškas, bet tiesiog treškia prie žemės, kojos pačios pinasi. Na, bet su laiku atsiranda daugiau patirties. Nešant kryžius labai stipriai talkino mūsų merginos. Mane kaip traumotą išvis globojo, Airida tapo papildomom akim, kitos pagal išgales prilaikė pačią sunkiausią dalį – kryžmą, ir taip padėjo išvairuoti. Be abejo, visiems sušokus, tai nebebuvo taip ir sunku, kaip atrodė.

Verta daugiau paminėti apie mūsų merginas, kurios „siautėjo“ kaip liūtės. Atrodė, kad joms jokio sunkaus darbo nėra ir tai skatino stipriai pasitempti ir vyriją. Jos ne tik kapinėse tampė už save didesnius rąstus, bet ir pjaustė, iškalinėjo kryžmus ir kitaip aktyviai dirbo kryžių gaminimo procese. Dar įdomiau, kad jos eidavo į tuos darbus, ne kaip į mūšį, o kaip į šventę. Karolina su Monika užtraukdavo dainą ir į kapines nueidavo net laisvu laiku, kai atrodo tik ir svarstai kaip atsigauti prieš tolesnius darbus. Ypatingą tvirtybę parodė Airida, kuriai ir taip užteko darbo tvarstant mano ir kitų „paliegėlių“ kojas, kurios vis patirdavo naujų iššūkių, tačiau ji tuo neapsiribojo, o dažniausiai ją pamatydavai tempiant už save didesnę medį. Tą sunku kitaip paaiškinti nei neeiline vidine motyvacija ir užsispyrimu. Kadangi kryžiai buvo gaminami tiesiog stovykloje labai pravertė ir visokeriopa virtuvės komandos pagalba. Pagrindinį vaidmenį čia jau atliko Krista su Ugne, kurios parodė, kaip reikia rūpintis komandos ne tik fiziniu, bet ir psichologiniu stoviu. Daug čia prisidėjo Ingrida, dirbantiems prie kryžių netikėtai pakišdavusi arbatėlės puodelį, kuris sušildydavo ir įkvėpdavo naujo pasiryžimo. Kai tik būdavo laisva nuo filmavimo darbų, Justina irgi labai intensyviai kibdavo į darbus ir siekė išbandyti visus kryžių gamyboje naudojamus įrankius – nuo kalto iki pjūklo. Merginos neieškojo būdų išsisukinėti nuo darbų, kokių nors nuovargio, o priešingai užsidegimu motyvavo ir dažną vyruką. Dėl to, o ir dėl savo geraširdiškumo, kantrybės ir supratingumo MS16 merginos nusipelno tik pačių gražiausių žodžių ir daugybės padėkų už sunkiais momentais ištiestą pagalbos ranką.

Žinoma, verta paminėti ir titaniškas mūsų vyrijos pastangas, kurių nesustabdė net gan gausiai apnikusios traumos. Kol Lukas J. vargo su kapinių architekto pareigomis, Vaidotas miške siautėjo taip, kad pavydėti galėjo net Sibiro lokiai. Kartais atrodė, kad iš nuovargio jis tuoj grius čia kur stovi. Negriuvo. Tai kėlė daug susižavėjimo, o man pačiam buvo ir nemažai nesmagu, nes kojų traumas neretai sukliudė reikšmingai tąsant sunkiausias rąstus. Tačiau stengiausi kompensuoti jėga ten, kur mažiau reikėjo kojų – pjaustant rąstus. Čia kaip minėjau būčiau padaręs daug mažiau jei ne geri Luko P. patarimai. Šis linksmų plaučių vyrukas visą pagalbą sugebėdavo įvilkti į linksmo pokšto „rūbą“, o taip juk mokytis lengviausiai. Netrukus dėl to, labai susibendravom, o smagiausia sunkioje kelionėje rasti nuoširdžių draugų, su kuriais gali pasidalinti ir šiltu ir šaltu. Kartais tos diskusijos sukeldavo tiek juoko, kad kitiems gal atrodė, kad išprotėjom. Bet nuo to manau visiems tik linksmiau. Daug kūrybiškumo parodė Arnas pats sudėjęs visus kryžių kryžmus, kas reikalavo didelio kruopštumo ir atidžios akies. Tą atlikti nesutrukdė nei sužeista koja, nei nuolatinės konsultacijos merginoms, ką Arnas darė labai atidžiai ir atsakingai. Puikiai prie komandos prisidėjo ir Martynas, nors nuolatinis kameros buvimas iš pradžių stebino dažną komandos narį. Jis demonstravo didelę ištvėrę, kai numigęs vos porą valandų išeidavo iš pat ryto į kapines daryti gerų kadru. Vieną interviu sėkmingai atlikome 4-ą ryto. Manau ta medžiaga taps puikiu filmu, o visi kadrai dar ilgai mums primins malonias akimirkas Igarkoje. Atskiru atradimu tapo Andrius. Ne tik tai, kad jis įnešė į komandą daug šarmo ir juoko, bet svarbiausiai, niekada nerietė nosies, dirbo iš visų jėgų ir net buvo toks tiesiog – geras palapinės draugas. Buvo smagu matyti, kaip jis nevengia iššūkių, o iškilus kokiai sudėtingesnei situacijai, nesunkiai perima vadeles į savo rankas ir vėl atrodo situacijos šeimininkas. Iš tokių sugebėjimų belieka pasimokyti ir pasidžiaugti, kad Misija tapo vieta, kur dalinomės ką turime geriausiai ir visi išėjome stipresni nei prieš tai. Dar vienas žmogus, kuriam nebuvo nepalankių situacijų tai Karolis – jis ne tik sugebėjo puikiai susitvarkyti su visomis organizacinėmis naštomis ir atsakomybėmis, bet jo pagalba buvo juntama visų fizinių darbų metu.

Visi buvome komanda ir sunku įsivaizduoti, kaip atrodytų MS16 be kurio iš mūsų, bet jei niekas nesupyks atskirai reikia paminėti žmogų, be kurio Misija Sibiras paprasčiausiai nebūtų Misija Sibiras – Arnoldą. Jis sugebėjo pademonstruoti ne tik neįtikėtiną pedagogo talentą, bet linksma forma įvesti aiškų darbo etiketą visoje stovykloje. Visiškai nebūdamas griežtas Arnoldas sugebėjo išlikti reiklus ir principingas. Negana to, jis neskubėjo visur ir visada komanduoti darbams, o palaukdavo kol vienoje ar kitoje situacijoje iškils natūralių lyderių. Arnoldui niekada neprireikė ginčytis su kuo ar kelti balsą, bet komandos lokomotyvas dardėjo tiksliai ir užtikrintai. Svarbiausia, kad žiūrėdamas į komandos vadovą, mačiau draugą ir artimą sielą, o tai manau buvo svarbiausia. Todėl neįsivaizduoju tinkamesnio žmogaus šioms atsakingoms pareigoms.

Grįžtant į antradienio vakarą, sėdint Lietuvoje prie kompiuterio sunku kartais pagalvoti, kiek kartais reiškia šiltas dušas. Būtent tą vakarą, palankiai mums nusiteikę vietiniai iš autolaužyno suteikė tą progą. Atrodė, vargus nuėmė iškart, net pasportavau su primityviais vietinių svarmenimis. Tačiau laukė kitas netikėtumas, 23 valandą į stovyklą atvyko pats Igarkos meras. Nors dalis jau miegojo po sunkios ir ilgos darbo dienos, buvo įdomu paklausti ką papasakos geranoriškai nusiteikęs meras. Vienas įdomesnių dalykų tas, kad šildymo sezonas čia trunka nuo rugpjūčio 25 d. iki birželio 25 d. Taigi papuolėme šilčiausiu laiku – į trumpą čionykštę vasarą. Na, o žiemos... Ką kalbėti, apie žiemas jei prieš kelis metus gegužės pradžioje buvo -42 sako meras. Tačiau matosi, kad meras savo miesto patriotas ir nenori iš čia išvykti – gamtos grožis, tyla ir ramybė kelia norą kabintis į gyvenimą čia. O ir žiemos ne tokios baisios, sako meras – užšalęs Jenisiejus suteikia galimybę keliauti ne tik laivais, ar lėktuvais, bet vietiniai gali automobiliais pasiekti trumpu šiltuoju sezonu visiškai nepasiekiamas vietas. Logistika čia turi savo problemų, tad ir produktai kiek brangesni. Tačiau gyvenantys Užpoliarėje gauna 30 procentų priedą prie atlyginimo ar pensijos. Sutiktas elektriku dirbantis šiek tiek lietuviško kraujo turintis vietinis jaunuolis, gauna beveik 500 eurų. Atrodo ne taip ir blogai. Bet kuriuo atveju, norint, galima gyventi ir Šiaurėje. Būtent, ne Sibire, o Šiaurėje, ką akcentavo ir meras, ką dar prieš kelionę man tvirtai įdiegė buvęs Igarkos tremtinys Kazimieras Beniulis iš Kauno.

Merui atrodė su mumis buvo visai smagu, tad jis išvyko tik 1 valandą nakties. Su Andrium, Martynu, Ingrida ir Justina dar pasėdėjom kelias valandas prie laužo. Tas laikas, kai atrodo persilauži ir nenori, kad baltos, šviesios Igarkos naktys pasibaigtų. Dirbi, išvargsti, išsenki, patiri traumas, bet kažkas čia artima, kažkas ką darai atrodo prasminga. Svarbiausia tikėti, tuo ką darai. Gal šalia plytinčios kapinės, kuriose savo gyvenimo kelią baigė šimtai tautiečių, sustiprino tą tikėjimą.

2016 07 27 – trečiadienis

Išaušus naujai dienai kibau į darbus su dideliu entuziazmu ir pasišoviau parnešti vandens iš netoli esančių dirbtuvių. Per mišką geras kilometras tad atrodė kas čia tokio, tačiau grįžtant vėl apmaudi nelaimė ir skaudžiai susižeidžiau koją. Teko vėl keliauti į ligoninę, tačiau matyt Apvaizda apsaugojo nuo didesnių problemų, nes darėmė gerą darbą. Kitų minčių čia ir nelieka. Tą dieną pagaliau darbai buvo baigti ir Igarkos lietuvių kapinėse vėl suskambo Tautiškos giesmės žodžiai. Tai kas buvo čia tik atvykęs ir tai, kaip kapinės atrodė dabar skyrėsi kaip diena ir naktis. Štai ką gali energingas pasišventusių bendram tikslui žmonių darbas. Vis dėlto po visų darbų ir traumų jaučiaus pakankamai išvargęs, be to prieš tai visą savaitę buvo miegota mažai. Gal vienintelį kartą per visą ekspediciją nukiūtinau miegoti pats pirmas – nors dar taip norėjosi pasėdėt su bendražygiais, pasidžiaugt, bet jėgų buvo atiduota tikrai daug, tad vienintelė rami mintis prieš miegą buvo ta, kad pagrindinis darbas kurio čia atvažiavome pagaliau buvo baigtas. Mes tai padarėme. Paminklai statomi, ne dėl mirusiųjų, bet dėl gyvųjų. Akivaizdu, kad šis paminklas lieka ilgam. Tiek liksiantiems ten, tiek mums čia, Lietuvoje.

2016 07 28 – ketvirtadienis

Ryte papusryčiaavę, pagaliau susikrovėme daiktus ir iškeliavome. Apleidome kapines, kur sudėjome daug jėgų, energijos ir juoko. Dirbome čia kaip laisvi žmonės, sąmoningai atvykę čia pagerbti savo protėvių, kurie neturėjo tokios prabangos. Tačiau visi suprantame, kad juokėsi ir jie, ir jie bendravo ir jie atrasdavo naujų draugų ir bendraminčių. Tokia žmogaus prigimtis ir manau galime tuo didžiuotis.

O tai, kad bent menku indėliu prisidėjome prie jų įprasminimo verčia džiaugtis ir didžiulotis, tiek tėvais, seneliais ir mokytojais, kurie mus tokiais išaugino, tiek savo Tėvyne, nes kartu tai ir galimybė įprasminti jos kartais tokį skaudų likimą.

Tęsėme pažintį su Igarka ir apsilankėme vietinėje įžymybėje – Amžinojo Išalo muziejuje. Vienas įdomesnių dalykų čia buvo prisilietimas prie prieš 50 000 metų čia augusios ievos – šiltųjų kraštų augalo. Tą akimirką pabandai suprasti amžinybę, bet dar labiau supranti, kiek mažai mus skiria nuo tų laikų, kai mūsų seneliai ir proseneliai čia buvo prieš savo valią atvežti. Kita vertus, gal tai daro mūsų darbą dar prasmingesniu. Beliko pasidžiaugti, kad vietinė gidė, lyg sekdamą pagal Gulago muziejaus tradicijas nevengė atviro požiūrio į istoriją ir sąžiningai pasakojo apie bolševikų nusikaltimus ir kaip komunistinis rojus kūrė tokį pragarą kaip Igarkos – Salechardo geležinkelis. Gaila, neteko pamatyti plotų, kur yra lagerių likučiai, bet visada lieka galimybė kažkada čia sugrįžti.

Vakarop įsikūrėme vaikų darželyje, kur mus priėmė viena iš tų vietinių, kuri gali save laikyti lietuvių drauge. Atėjo ir ponia Viktorija, kurios tėvas buvo lietuvis, tragiškai nuskendęs Jenisiejuje. Paradoksalu ar ne, bet ji, vietinė šviesuolė, kuria dainas ir eilėraščius apie Sibiro upių tėvą. Buvo ir jos anūkas, 18-metis vietos sportininkas Danilas, besirengiantis studijoms Krasnojarske ir svajojantis apie darbą naftos verslovėse. Danilas prisidėjo prie mūsų vakarinio pasivaikščiojimo palei Jenisiejų, kuris sukėlė daug malonių akimirkų. Tačiau prieš tai dar laukė įdomus siurprizas – gavome paragauti vietinių žuvų. Jos buvo žalios ir stipriai pasūdytos. Tarp jų buvo ir žuvų karalius eršketas, nors man jo mėsa pasirodė ganėtinai keisto skonio. Gal nemokam valgyt. Na, o po to sūrymui iš burnos išnaikinti – aibė saldžių tortų. Žodžiu pasitiko mus tikrai svetingai. Po jos laukė pagrindinė Igarkos pabuvimo kulminacija – vakarinės maudynės Jenisiejuje. Nors užsimečiau tik maudymosi šortus, o oras atvėso iki 10 laipsnių, gera nuotaika ir draugų būrys neleido sušalti. Dar ilgai Jenisiejaus pakrantėse skambėjo lietuviškos dainos ir smagus juokas, Andriui pavyko prikalbinti vietinius paplukdyti mus šia didinga upe. Visos geros emocijos padarė šį vakarą tiesiog nepamirštamą ir net nesinorėjo eiti gulti. Vėliau Justina minėjo, kad matė mane linksmi šnekant per miegus ne aiškiai kalba. Karolis spėjo,

kad senovės aramėjų. Tai tik gerai iliustruoja su kokia gera nuotaika palikome šią Lietuviams turbūt natūraliai, dviprasmiškas mintis keliančią pasaulio vietą – padarę didelį darbą ir tapę viena didele ir vieninga komanda.

2016 07 29 – penktadienis

Kai penktadienį anksti ryte iškeliavome į oro uostą vietiniu autobusu, igarkiečiai jau gerai žinojo, kas čia per paukščiai. Kad savo vardą įtvirtintume jų atmintyje dar smarkiau vėl traukėme lietuviškas dainas – tiesiog čia, autobuse. Didžiausiu hitu tapo Stepo Januškos daina „sėdim, dainuojam, linguojam smagiai“, bet nenuskriausti liko ir daugelis kitų atlikėjų. Įdomu tai, kad jei dalis vietinių mus pasitiko su tam tikru nepasitikėjimu ir šaltuku, tai išlydėti buvom šypsenomis. Šiaip ar taip, lietuvius čia mėgsta, jie prisimenami su tam tikra nostalgija ir mena miesto klestėjimą. Tai, kad per trumpą laiką tapome miestelėnų kasdienybės dalimi, o kai kurie jų, kaip Sergėjus Ivanovičius, už savo pagalbą ir paramą net gavo Prezidentės perduotą juostą parodo, kad paprastas nuoširdumas bendravimas, tikėjimas tuo ką darai, pagarba protėvių tradicijoms kartais gali padaryti kone stebuklus ir tirpdyti nepasitikėjimą ir šaltuką.

Išvykome iš Igarkos ramia širdimi, o dar ramiau pasidarė pamačius liūtį. Taip, liūtį, kurios nematėme visą tą savaitę, kuomet gyvenome palapinių miestelyje. Tai buvo dar vienas ženklas. Ne kartą kalbėjom su Andrium, kažin kaip darbai būtų ėję, jei visą tą laiką būtų be perstojo pliaupę. Manau, kažkaip būtume radę išeičių, bet mums sekėsi ir orai šypsojosi tikrai puikūs.

Gera nuotaika pasitiko ir Krasnojarske – viename iš pačių didžiausių ir svarbiausių Sibiro miestų. Didžiausias darbas buvo padarytas, o laukė nauji išpūdžiai čia. Negana to, jau buvome daug susibendravę, tad kelionė jau ėjosi kaip su senų draugų būriu. Krasnojarskas atrodo gana egzotiškas miestas, tačiau švarus ir tvarkingas. Čia mus aplankė ir Sibiro lietuvių bendruomenės vadovas ir kultūros ministras Šarūnas Birutis, atostogas leidęs lankydamas lietuvių kapines. Vakare buvo laisvo laiko, bet jį nusprendžiau praleisti jaukiame hostelyje. Tiesa, sumanymas paskambinti sužadėtinei ir

mamai ir trumpai šnektelėti greitai tapo šiokiu tokiu pokalbiu, kuris netikėtai užblokavo sąskaitos limitus, mat skambučio kaina virš 2 eurų už minutę tad tos minutės buvo bene brangiausios gyvenime – jei kalbėsime pinigine išraiška. Tačiau, Misijai einant į pabaigą juk atsiranda tiek dalykų kuriais norisi pasidalinti su artimiausiais. Tad negaila. Vakarą praleidome su Arnoldu, Vaidotu, Luku J. Ir Karolina diskutuodami apie keliones prie didžiulio vietiniame hostelyje esančio žemėlapio. Labai tinkama vieta tokiems apmąstymams. Smagu, surast bendraminčių, su kuriais mezgasi ir apmąstymai ateičiai.

2016 07 30 – šeštadienis

Misijai einant į pabaigą, laikas pradėjo bėgti ypač sparčiai. Gaila, kad nepavyko pamatyti vietinės gamtos grožybės- Krasnojarsko nacionalinio parko, kur didžioji dalis mūsų pasidarė visai nemažą žygį. Aišku to daryti neleido kiek maudžianti koja, tačiau pramogų netrūko ir Krasnojarske. Nukeliavę su Arnu į vietinį turgų pirkti kankorėžių, vietinės moteriškės buvom paklausti ar esam vokiečiai. Sužinojusi, kad mes iš Lietuvos, močiutėlė nusiminė ir atsiduso : „Mes jus taip mylim, o jūs mūsų taip nekenčiat“. Painius istorinius – politinius tarpusavio santykių aspektus nagrinėti savo silpna rusų kalba nesiryžau, o ir nesinorėjo, tad bandžiau atsikirsti paprastu teiginiu – „Mylim ir mes, pažiūrėkit kiek daug perkam iš Jūsų“. Tik nepanašu, kad įtinkinau. Štai ką gali padaryti žmogui medijos. Užtat kitas prekeivis maloniai mojavo dar iš toli – matyt jam antras argumentas pasirodė pakankamai logiškas.

Nors skrydžiui į Maskvą reikėjo keltis 3:30, bet dar nesinorėjo eiti gulti. Dar norėjosi pabūti čia ir dabar, su naujais draugais dalintis dar šviežiais įspūdžiais ir dar taip pratęsti buvimą kartu. Tad pamiegojome tik dvi valandėles. Bet dėl to nei kiek negaila.

2016 07 31 – sekmadienis

Grįžtant teko patirti laiko zonos pokyčius. Išvykome prieš 8 ryto, ir 8 ryto jau buvome Maskvoje. Leidimasis Vnukovo oro uoste buvo pakankamai sunkus, tačiau pati kelionė lėktuvu buvo gana rami, padėjo daug apmąstyti. Netrukus vėl buvome ambasadoje Marijaus bičiuliškoje globoje. Laukė kita ekskursijos dalis, kurios metu pamatėme Raudonąją aikštę. Ji pasitinka su didžiuliu paminklu maršalui Žukovui ir taip net gana istorijoje neišprususiam žiūrovui duota suprasti, koks istorinis įvykis yra svarbiausias dabartinės Rusijos piliečių mąstysenoje. Pati aikštė sukrėtė savo dydžiu. Tačiau vis dėlto, žinant, kad ji prieš beveik 80 metų yra sutalpinusi 2 milijonus žmonių eini, galvoji ir sunku suprasti. Kažkiek knietėjo pamatyti ir Vladimiro Iljičiaus mauzoliejų, bet kažkaip nesinorėjo skirti dėmesio žmogui, kuris komunizmo utopiją pavertė dar viena distopija. Panašiai galima sakyti ir apie tiesioginius lietuvių tautos kančių kaltininkus Staliną ir Suslovą, kurie šalia kitų, sulaukia pakankamai didelio turistų dėmesio. Savo grožiu aišku užburia vienas iš Maskvos simbolių – Vasilijaus soboras, kurio pasak legendos, nedrįso liesti net pats Stalinas, kai jo parankiniai užsimojo sulyginti šį su žeme. Iš Raudonosios aikštės patraukėme į kitą labai svarbią ir simbolinę vietą – pamatėme Lubiankos kalėjimą ir išgirdome turiningą rusų „Memorialo“ organizacijos savanorės pasakojimą apie šį pastatą. Papildomų minčių kėlė tai, kad jame paskutinių savo gyvenimo dienų laukė ir daug Lietuvos valstybei nusipelnusių žmonių, antai paskutinis vidaus reikalų ministras generolas Kazys Skučas, paskutinis valstybės saugumo departamento direktorius Augustinas Povilaitis, taip pat vienas Lietuvos žvalgybos vadovų pulkininkas Konstantinas Dulksnys ir daugelis kitų, kurie vėliau buvo sušaudyti. Apmąstydami tai, kas buvo patirta šiose vietose, manau pagerbėme ir jų atminimą.

Padėkoję ambasados darbuotojams už šiltą ir turiningą sutikimą, pajudėjome namo. Kelionėje dar laukė Andriaus organizuotas protų mūšis ir išpūdžių aptarimas. Nors visi buvom pavargę, skirstytis nesinorėjo. Kartu širdis džiaugėsi – grįžtame į Lietuvą.

2016 08 01 – pirmadienis

Nors užmigau kai traukinyje jau buvo tylu, pabudau vienas pirmųjų ir ėmiaus skaityti ambasadoriaus padovanotą knygą. Traukinys tyliai šuoliavo Baltarusijos laukais ir artėjo prie Lietuvos. Pamatę mūsų marškinėlius pasieniečiai nepuolė kratyti krepšių, o pirmiausia paklausė kaip sekėsi, ką matėt. Supratome, kad buvome laukiami. Ir išties džiugu buvo matyti gausų būrį pasitinkančių mus Vilniaus geležinkelio stotyje. Smagu buvo matyti Igarkos tremtinių veidus, kurie vos pasitikę užtraukė dainą, o simboliška, kad prieš kelionę kalbintas Igarkos tremtinys Kazimieras Beniulis buvo pirmasis paklauses „Simai, kaip sekės“. Netrukus laukė prezidentinės vaišės ir šiltai, bei neformaliai nusiteikusi Prezidentė. Pakalbėjome valandą, gerai pasistiprinome ir atrodė, kad vis dar sėdime prie laužo Igarkoje – tas pats juokas, tos pačios šypsenos, tie patys linksmi, bet kartu ir, bet kokį darbą nugalėti pasiryžę veidai. Tas Igarkos laužas aplink kurį susėdę, kažkur šalia lietuviškų kapinių įsirėžė giliai į širdį ir manau niekada jo nepamiršiu. Ten įdėjome daug širdies ir pasistengėme, kad bet kuris svečias pasirodęs kapinėse suprastų, kad tai ne miškas, kad čia ilsisi lietuviai ir jų atminimas bus gerbiamas per amžius. Todėl apmąstydamas šią unikalią ir nuostabią gyvenimo patirtį galiu tvirtai pasakyti, kad Misija nesibaigė, dabar tik atėjo laikas, toliau nešti šią žinią kitiems. Nešti, tarsi olimpinį deglą, kad mūsų juoko ir sudėto darbo pripildytas lauželis Igarkos miške uždegtų širdis Tėvynės meile ir kitiems.